

Akadeemiline Emakeele Selts

Aastaraamat

V

1924—1925

Tartu 1926

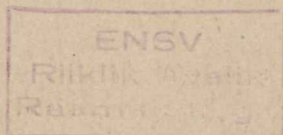
PE A 5
1 446

Akadeemiline Emakeele Selts

Aastaraamat

V

1924—1925

PE 12567

Tartu 1926

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1926.

Sisukord.

	Lk.
I. Ülevaade Akad. Emakeele Seltsi V ja VI tegevusaastast 1924—1925	5
1. Seltsi koosolekud	6
2. Juhatuse tegevus	7
3. Nimede-eestistamise kesktoimkonna tegevus 1925. a.	9
II. Väljavõtteid Akad. Emakeele Seltsi protokollidest 1924—1925	12
Protokoll nr. 35	12
" " 36	13
" " 37	16
" " 38	16
" " 39	17
" " 40	19
" " 41	20
" " 42	23
" " 43	23
" " 44	23
" " 45	26
" " 46	26
" " 47	28
" " 48	28
" " 49	29
" " 50	32
III. Kassaaruanne 1924	33
IV. 1925. a. eelarve	35
V. Kassaaruanne 1925	36
VI. 1926. a. eelarve	39
VII. Seltsi liikmed 1924—1925	41
1. Auliikmete nimestik	41
2. Tegevliikmete nimestik	41
3. Toetajaliikmed	43
VIII. Ettekannete loend	45

I.

Ülevaade Akad. Emakeele Seltsi V ja VI tegevusaastast 1924—1925.

Kui Akad. Emakeele Seltsi V aastapäeva puhul võidi konstateerida tõsiasi, et Seltsi tegevus on võrdlemisi lühikese algusaja jooksul nähtavamaks paisunud, kui seda omal ajal tohiti ette näha, siis võib möödunudki kahe tegevusaasta kohta sama tõendada: Seltsi töö hulk on osutanud jällegi kasvamise tendentsi. Ei ole küll juurde hangitud uusi tegevusharusid, kuid seniste ettevõtete toimumise tihedus ning intensiivsus on salgamata suurenenud. Seda näitab kujukalt juhatuskoosolekuil aruteldavate küsimuste arvu järjekindel tõus läinud kahel tööaastal (1925. a. 113, 1924. a. 101 punkti; aastal enne seda 48 p.), nagu küllalt selget keelt kõneleb niihästi Seltsi rahalise läbikäigu kui ka bürootegevuse suurenemine viimaseil aastail (Seltsi asjaajajaina on neil ajal toiminud hr-d J. Laarman † ja J. Ostrov - Saarissoo, viimane alates 1. oktoobrist 1924). — Et ka meie avalikus elus Seltsi olemasolu on muutunud tunduvamaks, osutab see nähtus, et Seltsilt ikka korduvamalt niihästi üksik-isikute kui asutiste poolt on hakatud nõu küsima keeleliste küsimuste lahendusel: eriti viimasel aruandeaastal (1925) on olnud vähe neid juhatuskoosolekuid, mis oleksid möödunud ilma niisuguste küsimuste arutlemisteta.

Seltsi tegevusharud on, nagu öeldud, jäänud kõnesolevail aruandeaastail endisteks: on peetud rida kõnekoosolekuid, on jätkunud murdesugemete kogumine prof. A. Saareste juhatusel, on edasi kestnud

Seltsi kirjastuslik tegevus, millest kõige mainimisväärssem on ajakirja „Eesti Keel“ ilmutamine, on töötanud õp. J. Ainelo juhatusel nime de eestistamis-toimkond, mille asjaajamine 1925. aastal Eesti Kirjanduse Seltsi juurest täielikult üle toodi Ak. Emakeele Seltsi juurde; oma ülesande on täitnud ka 1924. a. valitud oskussõnatoimkond, mille töö tulemused ilmusid trükist 1925. a. ja leidsid vastuvõtet ning soovitusi ka Haridusministeeriumi poolt.

Üksikasjalisema pildi suurest osast neist Seltsi tegevusharudest pakuvad järgnevas esitatavad eriaruanded.

1. Seltsi koosolekud.

Koosolekuid on peetud 1924. a. 9, 1925. a. 7, kokku aruandeaastail 16 (1923. a. — võrdluseks — 9). Neil on esitatud ettekandeid 30, kokku 14 isikult: 6 Ülikooli õppejõult (neist 4 prof.), 1 magistrilt, 5 üliõpilaselt ja 2 tegelikult eesti keele õpetajalt (vt. „Ettekannete loend“, lk. 45).

Ettekannete kõrval, mis on sisaldanud harilikult ainult võrdlemisi kitsapiirilisi, eriküsimuslikke aineid, on koosolekuil haruteldud ka laiemapiirilisel, mittesüstemaatilisel aktuaalseid keelelisi päevaküsimusi. On sõelutud võõrapäraseid kõnekäände eesti keeles, on kaaluteldud õigekeelsuse seisukohalt vastavate ametiasutiste soovil meie posti- ning raudteejaamade nimestikke, ja ühe seltsiliikme algatusel on võetud käsile ka meie kirju keeleõpetuslik terminoloogia: 1924. a. lõpul valiti sellekohane toimkond, kes on kindlaks määranud rea kõikuvaid oskussõnu meie grammatika alal ja oma töö tulemused avaldanud Seltsi ajakirjas.

Ei ole puudunud koosolekute päevakorras üldisemaidki rahvuskultuurilisi küsimusi, millest kõige nimetamisväärssem seisukoht Ülikooli õppekeele asjus: see väljendus märgukirjas, mis 1924. a. saadeti Ülikooli põhikirja harutavale Riigikogu komisjonile ja milles juhiti tähelepanu asja-

olule, kui visad on taganema mõned vöörad keeled meie akadeemilises õppetöös, ning milles soovitati selle väärnäh-tuse kõrvaldamiseks mainitud põhikirjas Ülikooli õppekeele kohta käiv paragrahv muuta.

Meie lõunapoolse väikese liivi hõimrahva saatus on olnud endiselt üksikuil koosolekuil elavaks kõneaineks: on jälgitud neid sammusid, mis on teinud Läti mõjuringkonnad liivlaste suhtes, ja on kaalutud, kuidas tõkkeid teha lätlaste ümberrahvustamispüüdeile: oleks ju liivi rahvuse kadumine tunduvaks hoobiks niihästi kogu meie hõimkonnale kui ka eriti meie keeleteadusele.

Tähtsamaks sündmuseks Seltsi sisemiste korraldusküsimuste alal möödunud aruandeaastate jooksul on olnud Seltsi uue põhikirja kinnitamine aastakoosolekul 1925 (see põhikiri on ilmunud trükist eraldi, sama aasta kevadel).

Üldkoosolekuist osavõtjate arv on kõikunud 30—50 vahel.

2. Juhatuse tegevus.

Juhatus on pidanud 1924. a. 21, 1925. a. 14 koosolekut, kokku aruandeaastail 35 koosolekut (1923. a. — 12). Küsimusi harutatud on 1924. a. 101, 1925. a. 113 punkti, kokku kahe aasta jooksul 214 p. (1923. a. — 48, 1922. a. — 87 punkti).

Nagu varemini nii ka kõnesolevail aruandeaastail on juhatuselt suurt tähelepanu nõudnud Seltsi kirjastuslik tegevus. Peale ajakirja „Eesti Keel“, mille väljaande eest on hoolitsenud peamiselt toimetus (ajakirja aruanne vt. „Eesti Keel“ 1925, 1926), on kõnesoleva aja jooksul trükist ilmunud J. Mägiste toimetusel Seltsi IV aasta-raamat, O. Looritsa toimetusel Liivi lugemik IV, siis sellekohase valitud toimkonna hooldusel Setu lugemik II, pealkirja all „Kodotulõ“, ja äratrükina „Eesti Keelest“ „Valik eestikeelseid grammatilisi oskussõnu“. Ka on Seltsi kirjastuslattu üle võetud Tallinnas ilmunud K. Stalte

liivikeelne luuletuskogu „Livo lölöd“. Trüki oli Seltsil 1925. a. lõpul Joh. Aaviku ning J. Mägiste soome-eesti sõnaraamat ja E. Puusepa tõlgitud setukeelne Uus Testament; viimast ilmutatakse ainult selles ulatuses, kuivõrra jätkub Seltsile seks tarvitada-antud summasid.

Aruandeaastate jooksul on edasi kestnud ka endiselt suuri jõupingutusi nõudev murdesugemete kogumise töö. Et selle kohta on esitatud eriaruanne murdeuurimistöö juhataja prof. A. Saareste poolt (vt. „Eesti Keel“ 1925, 1926), siis on siinkohal tarvilik ainult mainida, et kokkuleppel Ülikooliga on suur osa Seltsi murdearhiivist paigutatud Ülikooli Filosoofiateaduskonna seminari ruumidesse, kus ta kindlamini hoiul ning seminaritöödeks hõlpsamini kättesaadaval.

Korduvalt on juhatusel päevakorras seisnud mitmesugused õigekeelsuslikud küsimused. Sellekohaseid järelepäringuid on juhatusel tulnud, nagu juba eelpool mainitud, õige mitmelt poolt, ja nende vastamisel on püütud tarbekorral töötada kontaktis „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamatu“ redaktsiooniga. Aru saades, et meie kirja-keele ühtlustumise huvides on väga tarvilik, et kõik keeletarvitajad käiksid mingi ühise keelejuhtnööri järgi, ning leides, et meil paremat ühiseks juhendiks kõlbavat teost praegu ei ole kui „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat“, on juhatus teinud meie tähtsamate ajalehtede toimetustele ja mõnele muulegi asutisele ettepaneku asuda keeleliselt täiesti mainitud sõnaraamatu alusele. Ka on juhatus otsustanud tulevikus kõik Seltsi omadki väljaanded täielikult redigeerida „Õig.-sõn.“ põhimõtete järgi.

Kuna Seltsil juba oma ülesande, eesti ning sugukeelte uurimise pärast tuleb silmas pidada ka hõimukultuurilisi küsimusi, on juhatus selleski tegevusharus omaks võtnud eelmiste aastate algatused. Silmas pidades kõigepealt liivlaste endiselt raskeid võitlustingimusi oma rahvusliku olemasolu pärast on Selts kõnesolevailgi aruandeaastail püüdnud võimaluste piirides selle rahvakillukese hari-

duspüüdeid toetada. Nii on palutud ja saadud Riigivanema summadest 50.000 mk. Liivi Haridusseltsile emakeele õpetamiseks ning alalhoidmiseks liivlaste koolides. Ka oma eelarve piirides on Selts püüdnud liivlastele vastu tulla: peale liivi lugemikkude kirjastamise jätkamise on 1924. a. mag. O. Looritsa kaudu välja jagatud 4000 Läti rubla ergutusauhindadeks 8 liivlasele, kelle käest on kõige edukamalt saadud sõnalist vanavara; ka on Selts oma kanda võtnud ühe osa liivi laulukoori vastuvõtte kuludest 1925. a. kevadel, liivlaste külaskäigu puhul Eestis. — Seltsi hooldusel on kõnesolevailgi aruandeaastail Piirimaade kultuurkapitalist stipendiumi saanud ingeri üliõp. Aleksander Angeria ja vadja rahvusest üliõp. Dim. T'svetkov. — Ei või jätta lõppeks mainimata, et Seltsi juhatus on toetajaliikmetesummadest täiendanud Soome saadiku hr. Reijonen'i asutatud „Soome-Eesti iseseisvuse väljakuulutamise aastapäeva mälestamise kapitali“ Seltsi juures 100.000 margani, missuguse kapitali protsente annetustingimuste järgi nüüd võidakse hakata kasutama stipendiumideks Seltsi liikmeile, kes sõidavad meie põhjapoolsesse hõimriiki soome keelt õppima.

Seltsi juhatus on ühe esindaja kaudu osa võtnud ka Kultuurkapitali Kirjandussihtkapitali valitsusest. Seltsi asemikkudena on mainitud asutises 1925. a. toiminud prof. A. Saareste ja härra Ernst Nurm.

Akad. Emakeele Seltsiga on juhatuse ettepanekul 1925. a-st alates osalisse väljaannete-vahetusse astunud Eesti Kirjanduse Selts.

E. Muuk.

3. Nimede-eestistamise kesктоimkonna tegevus 1925. a.

Kesктоimkonna liikmeiks olid: K. E. Sööt, J. Soll, A. Laan, Fr. Tuglas, J. Ainelo, K. Parts, M. J. Eisen, V. Ernits ja Kristelstein, valitud 1921. a.

Kesктоimkonna juhataja oli J. Ainelo, sekretäriks A. Tiitsmaa, asjaajaja J. Saarissoo.

1925. a. algul toodi Nimedeeestistamise büroo üle E. Kirj. Seltsi juurest Akad. Emakeele Seltsi juure ja viimase seltsi asjaajaja on ka ühtlasi Nimedeeestistamise büroo juhataja.

1925. a. on jätkatud tööd kihutuse alal, iseäranis üliõpilaskonnas. 20. 2. 1925. a. kutsuti kokku Eesti üliõpilaste organisatsioonide esindajad, kes moodustasid eneste keskelt alguses ajutise, pärast aga 6. märtsil alalise Üliõpilaskonna nimedemuutmis - toimkonna, kes juhtis nimedemuutmise asja üliõpilaskonnas, tegi vastavat kihutustööd, hoides kontakti kesктоimkonnaga, ja nii korraldas ning kuulutas välja 1. mai puhul traditsionaalse nimedeeestistamise, millest võttis osa umbes 20 akad. kodanikku. Seda traditsionaalset nimedeeestistamist 1. mai puhul jätkatakse käesolevalgi aastal ja on juba selleks moodustatud üliõpilasorganisatsioonide esindajaist 12. 2. s. a. koosolekul vastav 5-liikmeline üliõpil. nimedeeestistamise toimkond.

Üliõpilaste nimedeeestistamise toimkond on õige tihedasti pidanud koosolekuid, alguses igal nädalal, pärastpoole tarvidust mööda. On saadetud igale eesti üliõpilasele, kellel on võõrapärane nimi, sellekohane kihutusprospekt, milles tehakse selgeks nimedeeestistamise ülesanne ning tarvidus ja kutsutakse nime eestistama. Nende kirjade väljasaatmine, umbes 1800 kirja, võttis rohkesti aega kesктоimkonna sekretärilt A. T i i t s m a a l t, keda siiski lahkesti toetasid ja tööjõudu andsid: naiskorporatsioon „Indla“, korp. „Kungla“, Läänemaa Üliõpilaste Kogu, Eesti Üliõpil. Selts, E. N. Ü. S. „Ilmatar“ ja Eesti Naisüliõpil. Selts. Koosolekuid on protokollitud 5.

Peab ütlema, et kihutustööd tehti vaikselt, tagasihoidlikult, mitte nii pääle tungides, sest ei tahetud luua selle liikumise vastu käredat opositsiooni. Tagajärg on see, et mõte täiesti on läbi löönud seltskonnas, üliõpilaskonnas ja iseäranis noorsoo keskel. Kui tegelikult nimedeeestistamist on vähe ette tulnud, siis on see seletatav formaalse asja-

ajamisega, sellega seotud kuludega ja nimede valikuga ühenduses.

Selle liikumise hingeks oli kesктоimkonna sekretär A. Tiitsmaa, kelle lahkumisega Tartust asi soiku jäi, sest ei leitud alguses talle järeletulijat. Viimati siiski tuldi selles asjas lahkesti vastu kesктоimkonna juhatajale Eesti Üliõp. Seltsi tegelaste poolt, kelle hulgast koopteeriti uueks sekretäriks üliõp. A. Vaigla (Mitt), kuna ka oma lahket kaasabi on pakkunud üliõpilased Peel'id. Loota on, et uue sekretäri juhtimisel asi uuesti hoogu võtab.

Peab tähendama möödaminnes, et Siseministeerium on esitanud Riigikogule nimede-eestistamise sääduseelnõu, mis nimede-eestistamise küsimuse pidi meil lahendama umbes nii, nagu see tehti Setumaal ja Narvataga. See projekt lükati Riigikogu poolt tagasi kuuldavasti sellepärast, et siis tuleks ametiasutusil sellel alal palju tööd.

1925. a. on Nimede-eestistamise büroo kaudu saadetud Riigikohtule 28 palvekirja.

Kesктоimkond on aasta jooksul pidanud 2 koosolekut, kolmas sügisene jäi pidamata, sest liikmeid ei tulnud kokku.

Käesoleval aastal on lootus kihutustööd korraldada energilisemalt nii ajakirjanduses kui kõnede kaudu ja on mobiliseeritud selleks jõude.

1926. a. tuleb valida uued toimkonna liikmed vastavalt Akad. Emakeele Seltsi kodukorrale.

14. 2. 1926.

J. Ainelo.

II.

Väljavõtteid Akadeemilise Emakeele Seltsi protokollidest 1924—1925.

Protokoll nr. 35

A. E. S. aastakoosolekust,
10. II 24, kl. 4 p. 1. Ülikooli
aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib abisekretär Mägiste.

Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Prof. Kettunen, Avasõnad [vt. „Eesti Keel“ 1923, lk. 133]; 2) mag. J. Mägiste, Mõni sõna lastekeelest [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 1]; 3) 1924. a. eelarve ja 1923. a. aruanded; 4) valimised.

6. Juhataja teatab, et senine juhatus nüüd tegevusaasta lõppedes oma ametid maha paneb.

Hr. Schönberg teeb ettepaneku selle *in corpore* tagasi valida, kuna ta küllalt tagajärjekalt on töötanud.

Juhataja teatab, et sekretär Loorits Tartust pikemat aega eemalviibimise pärast kirjalikult on keeldunud Seltsi juhatusse edasi jäämast, ja palub lisakandidaate nimetada.

Hr. Mägiste esitab kandidaadiks üliõp. E. Muugi, hr. Saareste üliõp. Blaubrück'i, kes aga keeldub.

Pealeselle seatakse üles kandidaadiks veel üliõp. O. Parmas.

Hääletamisel, kusjuures valimisedelite lugijaiks valitakse hrad Nurm ja Tiitsmaa, saavad hääli: prof. Kettu-

nen — 26, prof. Mark — 26, mag. Saareste — 25, prl. Tamm — 22, mag. Mägiste — 24, hr. Muuk — 20, kes valitaksegi, kuna hr. Parmas — 8 h. — jäi vähemusse.

Esimeheks saab prof. Kettunen — 19 häälega, kuna prof. Mark sai 4 h. ja mag. Saareste 1 h.

„Eesti Keele“ toimetusse valitakse ühel häälel tagasi endised: prof. Mark, prof. Kettunen, mag. Saareste, samuti

prl. Tamme ettepanekul revisjonikomisjoni hrad Rütli, Schönberg, Ainelo.

Protokoll nr. 36

24. II 24, kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib sekretär Mägiste.

Päevakorda seatakse: 1) Prof. Eisen, *Taara*-nimedest; 2) prof. Kettunen, Sõnalõpuliste klusiilide ajaloost.

2. Prof. Eisen peab pikema ettekande *Taara*-kohanimedest. Referent valgustab *Taara* jumalusnime seniseid seletusi ja peatub eriti Tartu nime rohkearvulisil seletuskäsitel, refereerides prof. L. Meyer'i teost „Über d. Namen Dorpat“ ja lisades sellele hilisemaid nimeseletusi. Edasi esitatakse vanust allikaist ja praeguste kohanimede kogudest kodumaal esinevad *Taar*-, *Tar*-, *Toor*-, *Tor*-ainelised nimed, mis *Taara* sõnaga ühenduses kuidagi küsimusse võiksid tulla. Erilise ettevaatusega tuleb käsitada vanu allikaid, mis teatavasti vokaalolluse, eriti vokaali pikkuse äratähendamises on väga puudulikud. Sellepärast ei usalda ka kõneleja selle kirju nimedehulga kohta mingit lõpulikku järeldust teha, vaid jääb äraootavale seisukohale, kuni eesti praeguste kohanimede kogud täienevad ja vanade allikate kirjaviisi hindamise raskustest üle saadakse, kui seda üldse saadakse.

Uliõp. P ä s s toob lisanäiteid võimalikult siia kuuluvaist nimedest Helme kihelk. Arvab, et *ā-* ja *a-*lised sõnavormid tuleksid kindlasti lahus hoida. Helmes esinevat vananenud ristinimena (naistel) *Toora*. Kuigatsis *Taraski* küün, talu.

Prof. M a r k tähendab, et kahjuks siiski vähe lootust on kunagi võimalust saada vanades allikates esinevais kohanimedes *ā-* ja *a-*liste sõnakujude vahel selget vahet teha ja neid lahus hoida; selleks on nende kirjaviis liig ebaõnnestunud.

Hr. M ä g i s t e mainib täienduseks, et referendi nimetatud Torma *Taarakvere* nime on kuulnud rahvasuus ainult *Tarakvere* kujul.

Mag. S a a r e s t e tähendab, et ka rahvasuus esinevad *ā-* ja *a-*lised kohanimed tihti paralleelselt, nagu Risti *Tarabere* ~ *Taarabere*. *Tara-*aine võib mõnikord olla juhuslik, nagu Tallinna *Taravere* nimes, mis on < vn. *смаповеп*.

Prof. K e t t u n e n on samal arvamisel, et mitmes esitatud kohanimes võib peituda vene *смап*-tüvi, näit. ehk *Tarask* < *смаповма*.

Hr. M ä g i s t e ütleb enese olevat vähe tuttav Tartu nime kohta kirjutatuga, et teada, kas on selle nime seletamisel sõnast *tara* tähelepanu juhitud huvitava paralleeli peale: vn. (*град* >) *город* ~ *оградумъ*, sürj. oš 'linn' ~ sm. *otava*, e. *odamus*, mille algtähendus arvatakse olnud ka 'tara, aed'.

Prof. M a r k lisab neile paralleelidele veel ingl. *town* ~ sks. *Zaun*.

3. Prof. K e t t u n e n käsitab üksikasjalikumalt *-n*, *-t*, *-k* kadu eestis ja läänesoome keeltes üldse, esitades iga küsimusse tuleva kategooria kohta näiteid eriti rikkalikult eesti k. murrete alalt, aga ka soomest, vadjast ja vepsast. Eriliselt valgustab juhuseid, mil nende kolme kons. edustus on lausefoneetiliselt ühesuguse käsitluse osaliseks saanud ja nii just *-n* ja *-k* segiminekut soodustanud. Lõppeks juhitakse tähelepanu iseäranis teatud algkonsonandi või lõppkonsonandi lausefoneetilisele pikenemisele (e. *pojalt*, *sürelt*, eL *mõtsat*,

añnat, sãp, tulep, taivas, vares; e. õunaõppu, saraõppu, kureš-sär, sm. anna ttanne jt.), millest eriti viimaseid näiteid on seni seletatud sõnalõpulise konsonantolluse või mingi selle asemiku järgneva sõna alguselemendile assimileerumisega. Ettekandja peab tähtsaks selles küsimuses vahetegemist sõnade lõpu ja alguse lõtvuse ja järskuse vahel (Jespersenil *loser ~ fester Anschluss, loser ~ fester Einsatz, Sievers'i stark geschnittener ~ schwach geschnittener Akzent*). Viimase, s. o. järsu, tugeva sõnaliitumise resp. sõna-lõpu ~ -algusega peabki kõige loomulikumaks seletada geminatsioonjuhused nagu sm. *taivassalla, sydännalla, kevättilma, saman ttalven* ja ehk eesti *ülevall, alla* jm. juhusedki. Selle küsimuse lõpuliku otsustamise on sunnitud lükkama edaspidiseks, kui enam tähelepanu on õpitud juhtima sõna lausefoneetilise alguse ja lõpu artikulatsiooni igakordsele tugevus-, s. o. lõtvus- või järskus-astmele. Sellepärast ongi tähtis, et eesti murdesugemete korjajad oma tulevas töös seda nähtust kahesilma vahele ei jäta.

Prof. Mark teeb lisamärkuse *-n, -k* funktsioonide segunemise küsimusele. *-s* ja *-k* kõrval on algsoomes iseseisvalt latiivse funktsiooni omanud ka *-n*. — Et ettekandja on tsiteerinud ammusurnud prof. Paasose suusõnalist väidet prees. 1. pers. lõpp-*n* võimalikust hilisemast algupärast (*<-m*), millega võiks teatavil juhuseil seletuda tema muist *-n*-juhuseist lahkuminev käsitlusviis, peab prof. Mark ebakohaseks ja teaduses valitsevaile tsiteerimistraditsioonidele mittevastavaks.

Prof. Kettunen esitab vastamiseks idavadja *metsä-sg* illatiivitüübi, mis tema arvates ei saa olla muud kui *-n* ja *-k* segunemise selge tunnistaja. — Prof. Paasose tsiteerimise kohta tähendab, et tsiteeritud väide ta ülesseadjale miski alandav ei ole, vaid igal ajal tsiteerida kõlbab, kui loogiline teaduslik hüpotees.

Hr. Mägiste arvab, et eesti teatud ablatiivides (*metsalt*) ja partitiivides ning genitiivides (*soont(e), keelt(e)*) võiks klusiili kõvenemine seletuda ka puhtfoneetiliselt sellega,

et nasaali ja likvida järel klusiilollus on pikem kui muidu. Vastav paralleel on konstateeritud inglise foneetikas (Sweet).

Prof. Kettunen ei pea seda seletuskatset siiski senistest tõenäolisemaks.

Protokoll nr. 37

9. III 24 (aastakoosoleku jätk) kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib sekr. Mägiste. Päevakorda seatakse: 1) Dr. J. Manninen, Setu matusekombeist [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk 10]; 2) mag. J. Mägiste, Etümoloogiaid [osalt ilmunud „Eesti Keeles“ 1924, lk. 85]; 3) Seltsi 1923. a. aruande ja 1924. a. eelarve lõpulik vastuvõtt; 4) jooksvad asjad.

[Mag. Mägiste peatub *üüri(ke)* ja *umb(usk)* sõnade etümoloogial ja] ... 3) sm. *keuhko*, idasm. ja karj. *kouhko* sõna (viimases *eu > ou* labiaal-assimilatsiooni teel) seab ühendusse sm. *keveä*, *kepiä* jm. murdeliste vormidega, e. *käbe*, Mülleri jutl. *kebjaste* jne. läänesm. keelis esinevate samiasse sõnaperre kuuluvate moodustustega, kus oleks tuntud adjektiivne suffiks *-hko* liitunud konsonantsele *kev-* (< *keβ-*) tüvele. Samasuguse tuletamise paralleelina esitatakse sm. murd. *köykä(i)ne* sõna. Semaseoloogilise ülemineku paralleele 'kerge' > 'kops' on viljalt idg. keelis: vrd. vn. *лехкие ~ лехкий*, sks. *Lunge* ~ leedu *leñgvas* 'kerge', portug. *leve* 'kops' ~ lad. *levis* 'kerge'.

Juhataja on üldiselt päri esitatud mõtetega. *Keuhko* sõna kohta arvab, et see võiks samahästi tuletuda ka *keveä* sõna vokaaltüvest.

Protokoll nr. 38

6. IV 24 kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

[Päevakorras:] 1) Mag. A. Saareste, Ülevaade Seltsi murdekogumistööst aastal 1923 [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 60]; 2) hr. M. Jakobson, Võõraid kõnekäände eesti keeles [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 55].

Protokoll nr. 39

27. IV 24 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib sekretär Mägiste. Päevakorda seatakse: 1) Läbirääkimised eelmise koosoleku hr. Jakobsoni ettekande puhul; 2) mag. J. Mägiste, Rõhutu silbi $h > i$ häälikseadusest [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 68]; 3) prof. Kettunen, *valge*, sm. *valo*, *valaistaa* sõnade etümoloogilisest vahekorrast; 4) V. Ernits, Teateid liivlasist (täiendavalt koosoleku poolt), mida otsustatakse esimesena kuulata.

3. Enne läbirääkimistele asumist esitab hr. Jakobson veel paar täiendust oma eelmise koosoleku ettekandele. — Venepärasuse leiab väljendusis nagu „korraga lendas ja annab talle vopsu“: eesti keel nõuaks siin ajaühtlust mõlemas rinnastatud lauses. Teine vene mõju esineb kordarvude punktita tarvitamise juures (*5 mail*). „Eksami ärandmine“ on samuti pärit venest, eesti keeles on *eksami sooritamine*.

Hr. Ainelo leiab, et ettekandja suurelt osalt märki on tabanud. Kuid ta on käsitanud ainult vene mõju. Valus on iga võõra keele tegelik mõju keeles, ja saksa keele poolt on meil seda veel rohkem. Kõigepealt süntaksises, eriti lausekorras. Ajalehtedele, laiemate rahvahulkade keeleõpetajaile, peaks nende lausekorra vigasus kord selgeks saama, siis alles on loota kõrva haavava saksakeelse sõnajärjestuse kadumist elavast kõnest ja kirjast.

Üliõp. Tiitsmaa kaitseb ettekandja vastu pleonastilist väljendist *lõppude lõpuks*, leides siin samasuguse stiililise rõhutamise vahendi kui väljendisis *vahete vahel*, *kuningate kuningas* jt.

Prof. Kettunen rõhutab ka saksa keele, eriti selle lausejärjestuse vene k. omast võrratult suuremat mõju eesti keelele. Ajalooliseltki, sugukeeltega võrdlemise seisukohalt välja minnes, leiab, et see mis ettekandjale subjekti ja pre-

dikaadi asendis paistab venepärane, on pigemini oma algupärane, kuna kaitstu on saksapärane. Looritsa grammatika seisukoht on viimase vastu eriti vali; võib olla on autor tõuget saanud liivi keelest, millega ta on palju tegemist teinud. Stiiliabinõuna peaks, vähemalt esialgu, vist küll lubatama tarvitada nii üht kui teist subjekti-predikaadi asendi-vahekorda. — *Mõnedes linnades* väljendis, mille ettekandja on väitnud venepäraseks, annab põhjust väite tões kahtlemiseks. — „5 mail“ taoliste kordarvu-väljendiste punktita tarvitamine esineb ka väga paljudes muis Euroopa keelis peale vene k., kuna punktiga varustab niisugused juhused spetsiaalselt just saksa k., kust see viis on tulnud eestigi keelde.

Hr. Schönberg lisab ühe näite vene mõjust: *sellepeale vaatamata* = несмотря на это, milles

Prof. Kettunen kahtleb, vrd. soomeski *siihen katso-matta*, samuti vastavalt sugukeelis.

Hr. Ernits leiab, et lausevahekorris laenuvõimaluste otsimisel on küllalt habras pind selleks, et siin ettevaatusega peab talitama liialdusist hoidumiseks. Arvab ettekandjat mõnelgi juhusel selle vastu patustanud.

Hr. Ainelõ arvates ei tohiks *isamaa ilu hoieldes* taolisi väljendisi lausekorra suhtes alati eeskujuliseks pidada. Tuleks vabadust anda eri stiili- ja mõttevarjundite väljendamiseks erisuguse lauseasenduse teel, aga ka keelele anda vaba arenemise ja paremate väljenduste otsimise võimalusi ega teda mitte kütkestada, pealegi veel tihti mingi seni läbiuurimatu võrdleva ajaloolise lauseõpetuse nimel.

Prof. Kettunen loodab, et viimases küsimuses valgust muretseb peatselt Soomes valmiv mag. Penttilä väitekiri läänesm. sõnajärjestuse alalt.

Hr. Solli arvates ei või siiski süntaksi alal üksikuid võõra mõju all olnud sugukeeli arvesse võtta, kõige vähem veel liivi keelt (nagu prof. Kettuse sõnade järele mag. Loorits), mille lausekord tervelt on laenatud läti keelest.

Prof. Kettunen: läti k. baseerub soome sugu liivlasil ja kurelasil, nii et võiks arvatagi, et see viimaseilt on laenanud läänesoomelise lausekorra.

Hr. Solli arvates peaks see võimalus enne kindlaks tehtama, siis alles võidaks asuda eesti k. lausejärjestuse parandamisele tema põhjal.

Mag. Mägiste lükkab ümber ettekandja väite, et *andis andma* Rossihniusel on viga: see põhjeneb eL murdel. Täna täiendusena esitatud rinnastatud lausete ajaühtluse küsimuses arvab, et *praesens historicum* nagu muis keelis võiks eestigi keeles hea eduga esineda kõrvu mineviku-aegadega, ja see rikandaks koguni keelt väljendamisvõimelt.

Hr. Schönbergi põhimõte on: enne eesti k. süntaksise ala ajalooliselt põhjalikult uurida ja siis alles asuda selle kohta käivate kindlate määruste andmisele grammatikas. Uurida tuleb ka keele rütm, silpide vaheldus, lauserõhuolud, siis alles võidakse süntaksises eesti k. nimel rääkida.

Hr. Jakobson lõppsõnas tänab juhatajat ja läbirääkijaid tähelepanust, mis tema ettekandele on osaks saanud. Ta polegi julgenud pretendeerida täielikkusele, sellepärast on ta koguni puudutamata jätnud saksa k. laenude küsimuse. Ettekandja soov oleks ainult, et niisuguseist väikesist küsimusistki vahest juttu tehtaks, nimelt just ka eesti k. õpetajate kongressel.

Protokoll nr. 40

5. X 24 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib sekr. Mägiste. Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse. Päevakorda seatakse: 1) Prof. M. J. Eisen, Saksa keeles säilunud, eesti keelest kadunud Eesti kohanimedest [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 67]; 2) mag. J. Mägiste, Etümoloogiseerimiskatseid [osalft ilmunud „Eesti Keeles“ 1925, lk. 112];

3) prof. L. Kettunen: Sõnaseletusi [lükatakse lõpul edasi järgnevaks koosolekuks].

3. [Mag. Mägiste, pärast seda kui ta on esitanud mõne formansolluse laenamisjuhu karjala-aunuse keeles:]... 2. Karjala *la, lä*, aun. *lau* parenteespartikli, mille juba Genetz oma uurimuses aunuse k. üle on ühendanud *lausuda* verbiga, osufab tõkelaenuks vene keelest, kus täisi vastavas funktsioonis esineb *мол, молвить* 'lausuda', mis (Dal'i järele) kuuluvad ühte. — 3. Tuues näiteid kontaminatsioonmoodustustest ja esitades mõningad vikerkaare nimetuse vasted ligemaist sugukeelist, peab võimalikuks I silbi vokalismilt problemaatilise vadja k. vikerkaarenimetuse *ikõ-lõkka* (Ahlquisti vadja grammatikas) seletada kontaminatsioonmoodustusena sõnust *ukõ+Illä*, millised sõnad mõlemad on kunagi sünonüümselt tähendanud vadjas müristamist (vrd. Ahlquisti *Illä-tuli* 'välk', *Illä jüräb* 'müristab').

Protokoll nr. 41

26. X 24 kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Kettunen, protokollib sekr. Mägiste. Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse. Päevakorda seatakse: 1) Prof. Eisen, Saksa keeles säilunud, eesti keelest kadunud Eesti kohanimedest (järg) [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 67]; 2) prof. W. Wiget, Germaani *e¹* algsm. laenudes; 3) prof. L. Kettunen, *riist* ja *ristjatse* sõnade seletused.

3. Prof. Wiget tutvustab koosolijaid viimasel ajal teaduslikus kirjanduses elavaks kõneaineks olnud germ. *e¹* algsome k. laenamise kohta käiva kirjandusega. Ettekandja artikkel Tartu Ülik. Toimetustes on siin olnud teeavajaks, järgnenud on sellele prof. Wiklundi kirjutus Streitberg-Festgabe's, sealsamas sama küsimust puudutav kirjutus balti k. uurija Jacobsohn'i sulest. Wiklund

lükkab tagasi ettekandja seisukoha (m. s. esitades oma kirjutuses enda seisukohale ligidal seisva prof. Kettuse oma), mis näeb läänemere-sm. taga-*e*-s germaani vastava predorsaalse hääliku võrdlemisi ligidat substitutsiooni, kuna see taga-*e* peaks olema olnud laenamise ajal eespoolsema artikulatsiooniga ja eesti *õ* (*mõök*, *kõõm* jm. — üldse kuulub siia kümmekond sõnu) on hilisema häälikmuutuse tulemus. Wiklund läheb välja vokaalharmoonia algsoomepärasusest, sellepärast on tema arvates kõnesolevais germ. laenudes olnud kaks *e*¹ substitutsioonivõimalust: 1) *e*—*ä*, 2) *e*—*a*. Võeti järjekindlalt II neist, ja selle järele pidi ka I silp regressiivse assimilatsiooniga teel esinema *e*-lisena (milline häälik Wiklundi arvates on algsoomeline umbes eesti *õ* häälikväärtuses). Prof. Wigeti arvates on seda Wiklundi teooriat, nii teravmeelne kui see ka ongi, võimatu aktsepteerida. Säärase oletatud assimilatsiooniga juhuse kohta pole germ. laenes paralleele, küll aga hoopis vastupidise kohta hilisemais laenes (sm. *häklä* < rts. *häckla*). Peale selle on mitmed *e*¹-lised germ. laenud, nimelt just Wiklundi enda poolt „Virittäjä“ ülesseatud (*kõõm* < *kēmiz*, *lõvi* < *lõvijan*) *i*-tüvelised ja oleksid Wiklundi enda poolt juba oma seletusest välja jäetud. Jacobsohn oma mainitud kirjutuses katsub iseloomustada algsm. *e*—*e* vahekorda balti laenude seisukohalt, kuid asub seal vaatepunktile, mida, vähemalt balti keelte vähest läbiuurimist arvesse võttes, peale Buga ükski teadlane pole julgenud pooldada. Lõppkokkuvõttes ettekandja tuleb järeldusele, et tal kummagi kirjutuse, ei Wiklundi ega ka Jacobsohni oma, puhul tarvilik ei tundu oma seisukohta germ. *e*¹ laenamistingimuste kohta läänemere-sm. keeltesse muuta.

Mag. Saareste peab Toivose järele Jacobsohni kirjutuses tõendusmaterjalina esinenud e. sõna *kõblas* balti laenuks, mitte germ. laenuks, nagu ettekandja on väitnud. *Kühvel* sõna oleks laen alasaksa k., kusjuures bilabiaalne *-v-* > *-hv-*.

Mägiste arvab, et *i*-tüved Wiklundi assimilatsiooniga oletust ei tarvi ümber lükata, kuna *i* algsm. teatavasti on

olnud antseps, *i* esivok. ja *i* tagavokaalseis, ja *i* võis nagu *a*-gi tagavokaalsena regressiivselt mõjutada 1.-st silpi.

Prof. Wiget rõhutab oma peavastuväitena Wiklundile just *häckla* > *häklä* juhusest ilmnevat säärase assimilmilatsiooni kui niisuguse võimatust.

Prof. Kettunen tähendab, et eesti näidetena ettekandes esinenud *nõel*, *sõel* (murd. *nõöl*, *sõöl*) ei tarvi, kuigi võivad, tagasi minna just pikale *ē*-le: pikk vokaal võib tuleneda ka klusiilolluse vokaliseerumisest. Kogu Wiklundi teooriat peab vastuvõtmatuks juba sellepärast, et vokaalharmonia põline algsoomelikkus, millel see baseerub, pole millegi olulisega tõendatud, vaid palju tõenäolisem on tema hilisem algupära.

4. Prof. Kettunen esitab 1) e. sõna *riist* vormivasted ja nende tähendusvarjundid läänemeresm. keelise (lv. *rīst* 'riist', sm., karj. soomepoolsed murded *rīsta* 'jahiloom', ing. *rīsta* 'riist' < eestist?, sm. Agricolal *riistain himot* 'varade, asjade himutsemine') ja ühendab nendega ka vepsa adverbialse *rištan* 'kaua (aega)', ing. *riissan*. Tähendus 'jahiloom' ei saa olla algupärane, vaid selleks on ilmsesti 'varandus', 'majavarandus' > 'majariist'. *Varandus* ja *hüva* (G. Mülleril *hüüs!*) on esinenud sünonüümena, pole siis ime, et *hüvän aikaa* kõrval juurdus ka kõnekäänd **riistan aikaa*, millest ellipsi teel saadi vepsa *rištan*. — 2) Liigitellakse eL *ristjatse*' vasteid sugukeelise (lv. *rištist* id., sm. *ristijäiset* nagu laialine 'pidu' tähendav sõnadekateooria — *vihkijäiset*, *kaupantekijäiset*, *kissanaukujäiset* jne., karj. *ristiezet*). Häme *sahajainen* 'saagimispalk', vepsa *radjašt* 'tööpalka', *varattajäne* 'ristimistasu' osutavad tähendust 'palk, tasu', mis *-jainen* tuletisega seotud, ja see ongi ilmsesti algupärasem, kuna üleminek 'peo' tähendusele on sekundaarne. Nii on algupäraselt sm. *maahanpanijäiset* 'kostitus(tasu) matmise eest', *ristjatse* 'kostitus(tasu) ristimise puhul'. E. *ristikesed* 'varrude' tüüp ulatub ka algsoomeni, vrd. sm. *harjakkäiset* 'katuse harjapaneku kostitused, liigud'.

Protokoll nr. 42

14. IX 24 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

[Päevakorras:] 1) Dr. Saareste, *laus*a ja *naarits* sõnade etümoloogiad [vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 83]; 2) õp. J. Ainelo, Eesti keeleõpetuse terminoloogiast [vrd. „Eesti Keel“ 1925, lk. 20]; 3) teateid juhatause tegevusest.

Protokoll nr. 43

30. IX 24, kl. 4 p. 1. aud. nr. 3.

[Päevakorras:] 1) Õp. J. Ainelo, Eesti keeleõpetuse terminoloogiast [vrd. „Eesti Keel“ 1925, lk. 20]; 2) muudetud põhikirja kinnitus [harutellakse ja võetakse esialgselt vastu].

Protokoll nr. 44A. E. S. V aastakoosolekust
1. II 25 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

1. Juhatab abiesimees dr. Saareste, protokollib abisekretär Muuk. Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Dr. Saareste, Avasõnad; 2) E. Muuk, Häälikuseaduslikkus ja analoogilisus meie õigekeelsusnähtuste hindamismõõdupuuna [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 1]; 3) Seltsi muudetud põhikirja kinnitus [sel koosolekul vastu võetud põhikiri on registreeritud Tartu-Võru Rahukogus 29. IV 25 nr. 1959 all ning hiljemini paljundatud]; 4) ajakirja „Eesti Keel“ toimetuse kodukorra § 2 muutmine; 5) Seltsi aruannete ja eelarve kinnitus; 6) valimised; 7) jooksvaid asju.

2. Juhataja dr. Saareste, avades koosoleku, tuletab meelde, et Selts pühitseb käesoleva koosviibimisega oma viiendat aastapäeva. Viis aastat tagasi kogus prof. Lauri Kettunen salgakese oma õpilasi, kellega koos otsustati ellu kutsuda uus akadeemiline selts, mille ülesandeks pidi olema, nagu hiljemini põhikirjas kinnistati, „äratada huvi eesti keele tundmise, arendamise ja uurimise vastu.“ Tunti

tarvidust koonduse järele, kes meie emakeele uurimist ja arenemist kavakindlalt juhiks ning akadeemilist teaduslikku tööd noorsoo omal algatusel süvendaks ja elustaks. Ning möödunud viie aasta kestes on ülesseatud sihtidel kahtlemata suudetud saavutada teatavaid tagajärgi. On peetud umbes 50 virgutavalt ja elustavalt mõjunud kõnekoosolekut, 3 aastat on välja antud ajakirja „Eesti Keel“, on kirjastatud peale ajakirja 15 raamatut, on organiseeritud murrete korjamist, mille viljana Seltsil praegu olemas üle 100.000 lehekese positiivseid teateid murretest, umbes 35 kaustikut hääliku-ajalooliste ülevaadetega eri kohtadelt, üle 100 fonograafirulli murdetekste j. m. aineid. Meie väikese hõimrahva liivlaste seas on tehtud heade tagajärgedega rahvustunnet äratavat ja valgustavat tööd, meie eneste hulgas on aga liikvele pandud rahvuskultuuriliselt tähtis nime eestistus. Et seltsi ümber on aast-aastalt ikka enam koondumas vaimlisi jõude ja seltskond ning riigivalitsus ei ole keelnud ainelistki abi, siis võib Selts vaadata lootusrikkalt tulevikku ning omaksvõetud aladel kindlasti edasi sammuda.

Avamissõnu lõpetades avaldab juhataja tänu Seltsi toetajaliikmeile, Haridusministeeriumile, eriti aga Eestist kahetsetavasti lahkunud kauaaegsele Seltsi esimehele ja Seltsi asutajale prof. Kettunenile, kes haruldase hoo ja värskusega Seltsi elu viie aasta jooksul on virgutanud ja juhtinud. Kõneleja teeb ettepaneku valida prof. Kettunen Seltsi esimeseks auliikmeks ja saata temale sel puhul tervitustelegrammi, missuguse sammu koosolijad üksmeelselt heaks kiidavad.

Telegrammi kokkuseadmine ja ärasaatmine jäetakse juhatuse hooleks.

5. Abisekretär loeb ette ajakirja „Eesti Keel“ toimetuse kodukorra 2. paragrahvi [vt. A. E. S. Aastaraamat III, lk. 49], mille juhatus on tarvilikuks pidanud muuta, sest ta ei vasta sisult uue põhikirja nõudeile ning takistab osalt toimkonna valimist.

Hr. Nurm e ettepanekul kinnistatakse, et Seltsi korralisel peakoosolekul valitakse kolmele toimetusliikmele lisaks veel kaks asemikku, kes aasta kestes toimkonda kutsutakse mõne liikme lahkumisel.

Edasi kustutatakse hr. Schönbergi ja dr. Saareste toetusel sõna „ülikooliharidusega“.

Hr. Nurm soovib välja jätta ka II märkuse, „toime- tusel on koopteerimise õigus“, missugune ettepanek aga tagasi lükatakse.

Paragrahvi lõplik redigeerimine vastavalt koosolekul tehtud muutustele ja uue põhikirja sisule jäetakse juhatus e hooleks.

9. Dr. Saareste teatab, et Seltsi juhatus ning „Eesti Keele“ toimkond astuvad ametist tagasi.

Uue juhatus e kandidaatideks seatakse ja saavad hääli: dr. Saareste — 32 h. (neist 28 esimehe-häält), prof. Mark — 28 h. (neist 2 esimehe-häält), mag. Mägiste — 27 h., üliõp. Muuk — 31 h., üliõp. Janno — 18 h., õp. A. Laan — 17 h., üliõp. Nurm — 17 h., üliõp. P. Blaubrück — 14 h., üliõp. Päss — 10 h., üliõp. Tiitsmaa — 9 h., üliõp. Jänes — 7 h., üliõp. Parmas — 5 h., üliõp. Pürkop — 3 h., õp. J. Soll — 2 h.; prl. Tamm keeldub oma kandidatuuri üles seadmast. Seega on valitud 1925. a. Seltsi juhatusse: esimeheks dr. A. Saareste, teisteks juhatusliikmeteks prof. Mark, mag. Mägiste, hrd Janno, Laan, Nurm, Muuk, juhatusliikmete asemikkudeks hrd Blaubrück, Päss, Tiitsmaa.

„Eesti Keele“ toimetusse valitakse 1925. a.-ks: liikmeiks dr. A. Saareste (19 h.), mag. J. Mägiste (15 h.), üliõp. H. Pürkop (12 h.), asemikkudeks üliõp. R. Janno (9 h.) ja üliõp. prl. K. Kurgvel (6 h.).

Revisjonikomisjoni valitakse: liikmeteks hrd O. Rütli (16 h.), E. Schönberg (18 h.) ja J. Ainelo (12 h.), asemikkudeks hrd F. Karlson (7 h.), J. Soll (3 h.)

Protokoll nr. 45

22. II 25 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

[Päevakorras:] 1) Prof. M. J. Eisen, Stahl, kalev ja kurat [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 35]; 2) üliõp. E. Päss, Liitsõnalisi kohanimesid Sangastes [esitab rea kohanimesid, mille liitosadeks on kas inimese või looma nimed]; 3) üliõp. M. Lepik. Ettepanekuid meie õigekirjutusoskuse tasapinna tõstmiseks [ettekanne lükatakse hiljemini edasi järgnevaks koosolekuks]; 4) jooksvaid asju.

Protokoll nr. 46

22. III 25 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees dr. Saareste, protokollib sekretär Muuk. Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse. Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Mag. Mägiste, Uusimast keeleuuendusest; 2) üliõp. M. Lepik, Ettepanekuid meie õigekirjutusoskuse tasapinna tõstmiseks; 3) juhatuse esitis raudteejaamade nimestiku kohta j. m. jooksvaid asju.

2. Esimesel ettekandjal mag. J. Mägistel pole olnud võimalik isiklikult ilmuda koosolekule, sellepärast loeb tema kirjaliku ettekande sekretär.

Kirjutise autor, juhtides algul tähelepanu meie keeleuuendusliikumuse teeneile, peatub Joh. Aaviku kolmel hiljuti ilmunud keeleuuenduslikul teosel: „Õigekeelsuse ja keeleuuenduse põhimõtted“, „Hirmu ja õuduse jutud XIV“ ja „Keeleuuenduse äärmised võimalused“. Arutelles peamiselt viimase raamatu häid ja halbu külgi, leiab ettekande autor selles peale positiivsete väärtuste ka mõningaid puudusi: teose sisu on mitmes kohas vananenud, leidub palju raamatu autori omade ja ka muude (näit. Looritsa) varemate kirjutiste kordamisi jne.; teose keskpunkti asetatud kombinatsiooniteooria järgi näiliselt kunstlikult loodud sõnad on suures enamikus nähtavasti tekkinud muude keelte vastavate sõnade mõjul, seega on kõrgekskiidetud

kombinatsiooniteooria saanud kõrvalt vaadata, kui harilikud keelt loovad psühholoogilised tegurid on tootnud uusi sõnu; järelikult ei saa mainitud teoriale anda seda tähtsat kohta, mida raamatu autor talle taotleb.

Arutlused ettekande puhul jäetakse ettekande autori soovil pidamata.

3. Üliõp. M. Lepik läheb välja vaatekohast, et oleme kirjaoskamatu rahvas — sellevõrra suur on meil avalikult esinevate õigekirjavigade hulk —, rõhutab korraliku, vigadeta kirjutusviisi nõude tähtsust ja seab üles rea juhtmõtteid, mille järgi tuleks talitada olukorra paranduseks: Haridusministeeriumi õpperaamatute-komisjonile peaks saadetama A. E. S. poolt memorandum, et seal juhitaks tähelepanu ka läbivaadatavate raamatute keelele, ortograafia-nõudeid õppetöös tuleks kõrgendada, õigekirjavigu koolikirjatöodes tuleks parandada mitte ainult eesti keele, vaid ka muude ainete õpetajail, peaks võetama tarvitusele abinõud avalikus elus, ajakirjanduses ja mujal esinevate kirjavigade kõrvaldamiseks, ilmuvate raamatute kohta tuleks kirjutada keelelisi arvustusi ja õigekirjareeglid peaks tehtama kättesaadavaks kõigile keeletarvitajaile, sest meie õigekirjutus-sõnaraamat on liiga kättesaamatu.

Hr. Schönberg ütleb, et ettepanekud on liiga kitsapiirilised ja üldised; kui meil keeletarvituses on kõikumusi, siis on siin palju subjektiivset, nagu õige keele mõiste ise on relatiivne: üks soovitab ühte, teine teist; tuleb oodata õigekeelsus-sõnaraamatu valmimist; Haridusministeeriumi õpperaamatute komisjonis juhitakse juba tähelepanu keelele. On üldiselt ettepanekutega nõus, kuid arvab, et memorandumi saatmine Haridusministeeriumile enne sõnaraamatu ilmumist on varajane.

Mag. Ernits tähendab, et on tõestamata väide, et eesti keeles kõige rohkem vigu. Küsib, mis on viga, mis võistlev vorm.

Hr. Lepik juhib tähelepanu asjaolule, et ta pole ettekandes kõnelnud mitte õigekeelsusest, vaid õigekirjutusest.

Dr. Saareste tuletab meelde, et isegi kõrgeil kultuurrahvail, näit. prantslastel, pole õigekirjavigade poolest lugu palju parem. Lisab juurde, et meil ei saa liiga järsku kõrgendada nõudeid ei õppetöö alamail astmeil ega ülikoolis, arvab aga siiski, et meil sellest hoolimata pole põhjust olla pessimistid.

Hr. J. Roos ütleb, et ei või liiga palju süüdistada meie haritlasi keele-mitteoskuses. Meil on põhjustanud kõikuvusi keeletarvitusel eriti keeleuuendus; kui keel kindlaks kujunenud, siis osatakse teda ka tarvitada.

Järgmisedki kõnelejad (hr. Ainelu, Muuk j. t.) väljendavad arvamist, et meil praegune olukord ei anna suurt põhjust hädaldamiseks, pealegi et asjaolude arenemine viitab paremuse poole.

Protokoll nr. 47

26. IV 25 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

[Päevakorras:] 1) Prof. M. J. Eisen, Kreutzwald ja keeleküsimus [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 49]; 2) üliõp. J. Väinaste, Metateesi nähtustest eesti keeles [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 89]; 3) dr. A. Saareste, 1924. a. murdekogumise üldaruanne [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 82]; 4) jooksvaid asju ja harutlused nende puhul.

Protokoll nr. 48

4. X 25 kl. 4 p. 1. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Saareste, protokollib sekretär Muuk. Juhataja ettepanekul mälestatakse vaikse püstitõusmisega surma läbi lahkunud Seltsi liiget ja endist asjaajajat üliõp. Jaan Laarmann'it. Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Mag. J. Mägiste, Paarist haruldasemast eesti verbitüübist; 2) üliõp. P. Voolaine, Lutsi maa-rahva praegusest seisukorrast [vrd. „Eesti Kirjandus“ 1925, lk. 372]; 3) jooksvaid asju.

2. Mag. M ä g i s t e peatub kahe verbituletustüübi esinemisel eestis. Osutab esiteks tõenäolikuks, et soome *-aise-, -äise-* momentaanverbid, mis O j a n s u u juba oli sidunud teatava eesti verbirühmaga, kuid mis R a p o l a on pidanud hilisemaks tuletiseks, et need momentaanid on siiski vanemat algupära, et nad nimelt on seotavad eesti *kaksema-, lahksema-*tüübiga. Ettekandja toob oma väitele tähtsamaks toeks Vastseliinas registreeritud verbivormid nagu *lahksema*: I inf. *lahasta* 'lõhestada', *puhksema*: I inf. *puhasta* 'puhkuma' j. m., millel eriti infinitiiv veenvalt kinnitab sugulust eelmainitud soome tuletustüübiga. Teiseks ettekandja käsitleb nõrgarõhulise silbi järelmise dentaal-olluse (-*ð*-) ja lühikese esimese silbiga verbe, mis praeguses eesti keeles suurelt osalt on siirdunud analoogiliselt muusse verbirühmadesse (*lisan-, oskan-* tüüp j. m.), ja jõuab sellekohaste näidete varal otsusele (Mülleril näit. *hebbetawat*: *hebbeda* [inf.], *kogkodat*: *kooda*, rahvaluules *magaduspaika* j. m.), et selle verbitüübi häälikuseaduslik esindus pidi meil vanema kirjakeele aegu olema palju elujõulisem kui praegu.

Järgnevail arutlustel konstateerib hr. Ainelõ käsitletud verbitüüpide olemasolu ka Räpinas ja prof. Saareste avaldab soovi, et murdestipendiaadid üliõpilased murdesugemete kogumisel peaksid rohkem silmas neid kaht verbirühma, eriti esimest neist.

Protokoll nr. 49

25. X 25 kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Saareste, protokollib sekretär Muuk. Kahe eelmise koosoleku protokollid kinnitatakse parandusega hr. P. Voolaine'lt. Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Dr. I. Manninen, Ethnographica-*etymologica* [vt. „Eesti Keel“ 1926, lk. 13]; 2) üliõp. E. Muuk, Kolmanda välte märkimisest kirjas [vt. „Eesti Keel“

1925, lk. 123]; 3) prof. A. Saareste, Käe, sii [ettekanne lükatakse hiljemini ajapuudusel edasi järgnevaks koosolekuks]; 4) arutlused hr. Voolaine eelmisel koosolekul peetud ettekande puhul ja jooksvaid asju.

2. [Dr. I. Mannineni ettekanne, vt. „Eesti Keel“ 1926, lk. 13].

... Arutlustel konstateerib hr. Päss *pallapool*-sõna esinemise Puhjas ja Sangastes.

Hr. Ainelo teatab, et *kaal* Räpinas tähendab 'hõredat valget surnukatet', ja

hr. Voolaine lisab juurde, et Lutsis *viruskundra* esineb tähenduses 'nõgikikas'.

Prof. Saareste mainib *liiv-glüp*-ühenduse kohta, et raskusi tekitab laenuseletusel *p*-häälik rootsi-norra vastes, kuigi sellepärast laenuoletus ei oleks võimatu, millele

dr. Manninen vastab, et kõnesolevat etümoloogiat toetab etnograafiliste mõistete eneste vastavus meil ja norras.

Prof. Saareste juhib veel tähelepanu mõnele raskusele *pallapool*-sõna tuletamisel *palajapool*'est (*ll*-line kju ka alal, kus lõunaeestiline geminatsioon puudub; *palakas*-alal esinevas *palapool*-kujus äratav võõrastust *k* puudumine) ja liidab ettekandja esitatud sõnadeperesse lisaks sõnad [*mere*]lõugas ja eP-s laiemalt esineva *semmima* tähenduses 'eksides rändama, ümber eksima'.

3. [E. Muugi ettekanne, vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 123].

...Hr. Schönberg: Ettekandja on vältemärkimise asetanud eesõigustatud seisukorda: tuleks siis juba ühes sellega kaalumisele võtta ka peenenduse erimärk. Vältemärkimine nõuab omajagu aega ja valmistab keeletarvitajale suuri raskusi. Meil ja Soomes tuntakse liiga suurt hirmu kirjaviisi tühiste ebatäpsuste eest: välte märkimatajätmisega ei ole veel midagi katki; oleme ilma 3. välte erimärgita läbi saanud senini ja saame ka edaspidi.

Muuk vastab, et oleme kõik küllalt teadlikud vältemärkimise raskustest, kuid need raskused ei ole ülepääsematud; kui vältemärgi puudumine meie kirjakeeles seni ei ole tekitanud mingit katastroofi, siis see ei takista meid püüdmast paremuse poole, kui seks olemas võimalusi; sellejuures ei tarvitse vältemärki tingimata siduda peenendusmärgiga; viimasegi tarvitamine ei teeks aga iseenesest halba.

Hr. Päss arvab vältemärkimise tarvilikuks, jubib tähelepanu Masingi-aegsele vältemärgile ja väidab, et märk tuleks asetada ikkagi vastavale 3-vältelisele konsonandile.

Hr. Schönberg jääb seisukohale, et ei saa ega ole tarvis märkida kõiki häälamispeensusi: oleks küllalt, kui 3. välde on märgitud sõnaraamatuis, mujal seda ei tarvitseks teha.

Prof. Saareste väidab, et 3. välte erimärgi puudumist on ikkagi tundunud, ei ole aga selle poolt, et teda tarvitataks järjekindlasti; soovib, et „Öig.-sõn.“ lahendaks märgi tarvitamisviisi; märgi asetamise konsonandile osutab ebapraktiliseks (märgitüübi murdumine trükis pikkadel tähtedel!).

Prof. Sarv loeb samuti 3. välte tähistamise järjekindluse mittetarvilikuks, kuid peab kohasemaks asetada vältemärgi silbi järele, mitte ette.

Hr. Mägi soovib märkimisel silmas pidada ka võõrsõnu ja

hr. Ainelu tuletab meelde, et vältemärk on eriti tarviline keeleõpperaamatuis.

Muuk jubib tähelepanu asjaolule, et konsonandi varustamisest vältemärgiga ei saa juttu olla juba sellepärast, et ei ole soovitav ega teostatavgi märkida kirjakeeles üksikute häälikute 3. välde; samuti ei ole soovitav märgi asetamine asjaomase silbi järele, sest siis ta satuks liiga sagedasti sõna tähtederea sisepiirkonda.

Protokoll nr. 50

15. IX 25 kl. 4 p. l. aud. nr. 2.

1. Juhatab esimees prof. Saareste, protokollib sekretär Muuk. Eelmise koosoleku protokoll kinnitatakse. Koosoleku päevakorda seatakse: 1) Prof. A. Saareste, Käe, sii [vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 119]; 2) mag. O. Loorits, Viruskundra; 3) mag. O. Loorits, Kõrge *e, o, õ* transkribeerimisest kirjakeeles; 4) jooksvaid asju.

2. [Prof. Saareste ettekanne, vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 119].

... Mag. Mägiste leiab võimalikuks, et *käe*-sõna on essiiv, ja toob võrdluseks liivi keeles esineva n. n. „daativ-genitiivi“ (näit. *m'nnân*), mille prof. Kettunen on katsunud seletada essiiviks, samuti e. murd. *hōmen* j. m.

Hr. Schönberg kõrvutab ettekandja toodud paralleelvormele veel *kaas ~ ka*, mille kohta

prof. Saareste omalt poolt tähendab, et selles mitteinessiivses partiklis on tegu arenguga lauserõhu-olude mõjul.

3. Mag. Loorits harutleb *eL-s* ja Wiedemannil esineva *viruskundra*-sõna etümoloogiat. Selle liitsõna esiosa konstateerib ettekandja ilmsesti samaseks [*ahju*]*virus*-sõnaga ning seab siis küsimuseks üles liitsõna teise poole päritolu. Heitnud kõrvale arvamuse, et *kundra ~ kunder* võiks põlvneda vene *Кондрамуи*-nimest, ja esitanud rahvasuus ning kirjanduses esinevad *viruskundra*-sõna tähendused ning käsitused selle sõna all kujuteldava olendi tegevusest, jõuab ettekandja lõpuks tulemusele, et käesoleva liitsõna järgosa tuletub saksa sõnast *kunder ~ kunter*, mille alg tähendus näib olevat 'koletis, monstrum' ja mis sisult ulatub rahvakeeles osalt lähedale eesti 'viruskundra'-mõistele.

4. Mag. Loorits osutab kõrge *e, o, õ* senise märkimisviisi karedas transkriptsioonis ebakohaseks ja soovitab nende häälikute tähistamiseks mingit diakriitilist märki, näit. punkti vastava tähe all.

Ettepanek jäetakse juhatuse kaaluda ning otsustada.

III.

Kassaaruanne 1924.

Tulu ja kulu arve 1924. a.

1. Vallasvara . . .	10.713.40	1. Liikmemaksust	4.655.—
2. Liivlaste arvel	9.620.—	2. Kirjast. arvelt	6.697.—
3. Murdeuurimis- tööks	195.777.—	3. Mõnesugused tulud	28.985.89
4. Asjaajamise kulud	61.155.—	4. Toetussum- mad	400.000.—
5. Deebitoride ar- vel (lootuseta võlad)	30.000.—		
6. Annetuste ar- vel	1.250.—		
7. Mõnesugused kulud	19.002.—		
8. Kapitali arvele	112.820.49		
	<u>Mk. 440.337.89</u>		<u>Mk. 440.337.89</u>

Bilanss 31. dets. 1924. a.

Aktiva:

Kassa	13.127.—	
Rahaasutised	366.403.41	
Vallasvara	96.420.55	
Raamatukogu	15.938.75	
Deebitorid	2.126.073.—	
Ajakiri „Eesti Keel“	154.532.75	
Kirjastusladu Seltsi juures . . .	456.100.—	
Komisjoniarve	140.232.75	3.368.828.21
		<u>3.368.828.21</u>

Passiva:

Kapital (Seltsi oma)	2.986.629.30	
Erikapitalid	382.198.91	3.368.828.21
		<u>3.368.828.21</u>

Käesolev aruanne on läbi vaadatud A. Emakeele Seltsi juhatuse koosolekul 20. jaanuaril 1925 ja vastu võetud.

Albert Saareste,
abiesimees.

Ann Tamm,
laekahoidja.

E. Muuk,
abisekretär.

Revisjonikomisjoni koosolek 27. jaanuaril 1925. a. vaatas läbi Ak. Emakeele Seltsi 1924. a. kassa-aruande ja leidis, et raamatud on õigesti ja korralikult peetud. Kõik sissetulekud on õigesti sisse kantud ja väljaminekud on vastavate dokumentidega ja arvetega tõendatud.

Tartus, 27. jaanuaril 1925. a.

Revidendid: **E. Schönberg.**

O. Rütli.

IV.

1925. a. eelarve.

I. Kulud.

1. Murde-toimkond (eesti murde-sõnastiku kokkuseade eeltööd)	250.000.—
2. Ajakiri „Eesti Keel“	200.000.—
3. Haridus- ja uurimistöo Liivis	20.000.—
4. Soome-eesti sõnastik	750.000.—
5. Põhikirja, aruande ja kodukordade paljundamine	5.000.—
6. Asjaajaja tasu	45.500.—
7. Kantseleikulud ja reklaam	25.000.—
8. Korter, küte ja valgustus	30.000.—
9. Inventar	34.000.—
10. Ettenägemata kulud	15.500.—
Kokku kulud	<u>1.375.000.—</u>

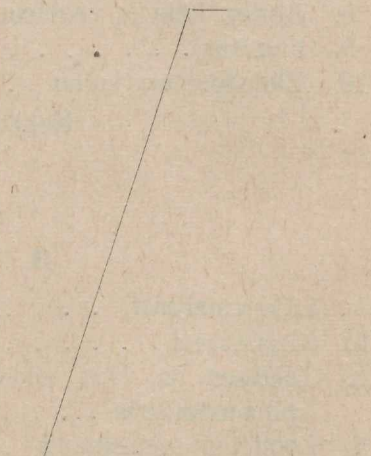
II. Tulud.

1. Liikmemaksust	5.000.—
2. Kirjastusest	120.000.—
3. Toetused ja laen soome-eesti sõnastiku väljaandmiseks	750.000.—
4. Loodetud toetusrahad	100.000.—
5. Loodetud riigitoetus	400.000.—
Kokku tulud	<u>1.375.000.—</u>

V.

Kassaaruanne 1925.

Tulu ja kulu arve 1925. a.

<p>1. Vallasvara . . . 12.321.55</p> <p>2. Murdeuuri- mistööks . . . 223.318.50</p> <p>3. Asjaajamis- kulud 82.629.—</p> <p>4. Nimede-ees- tistam. talitus 3.345.50</p> <p>5. Inkasso arvel 50.—</p> <p>6. Liivlaste arvel 14.027.—</p> <p>7. Mõnesugused kulud 35.284.75</p> <p>8. Deebitoride arvel kustut. lootus. võlga 120.860.—</p> <p>9. Annetused erikapitalideks 64.331.59</p> <p>10. Kapitali arvele tulu . . 214.718.20</p> <p style="text-align: right;"><u>Mk. 770.886.09</u></p>	<p>1. Liikmemaksu arvelt 4.500.—</p> <p>2. Kirjastuse arvelt 116.194.—</p> <p>3. Mõnesugused tulud 30.647.09</p> <p>4. Toetussummad 619.545.—</p> <p style="text-align: right;"><u>Mk. 770.886.09</u></p>
--	--

Bilanss 31. dets. 1925. a.

Aktiva:

1.	Kassa	18.586.—
2.	Rahaasutised	361.000.—
3.	Vallasvara	110.894.—
4.	Raamatukogu	23.368.75
5.	Deebitorid	1.824.097.50
6.	Saadaolevad vekslid	50.000.—
7.	Ajakiri „Eesti Keel“	369.759.25
8.	Kirjastus-ladu	558.872.50
9.	Komisjoniarve	146.050.50
Bilanss		3.462.628.50

Passiva:

1.	Kapitaliarve (Seltsi oma)	3.201.347.50
2.	Erikapitalid:	
1)	Abirahade arvel	40.500.—
2)	Mõnesuguste tulude arvel	4.500.—
3)	Setukeelse Uue Testamendi kirjastamise arvel	109.140.—
4)	Liivlaste toetuse arvel	7.141.—
5)	Soome ja Eesti iseseisvuse väljakuulut. aastapäeva mälest.-kapitali arvel	100.000.—
Bilanss		3.462.628.50

Eestseisus vaatas Akad. Emakeele Seltsi 1925. a. aruande läbi ja otsustas selle vastu võtta.

Tartus, 20. jaanuaril 1926. a.

A. Saareste,
esimees.

A. Laan,
laekahoidja.

E. Muuk,
sekretär.

Oleme selle aruande läbi vaadanud, dokumendid raamatutega võrrelnud ja sellejuures leidnud, et sissetulekud ja väljaminekud on tõendatud dokumentidega, arved ja raamatud on korras.

Tartus, 4. veebruaril 1926. a.

Revidendid: O. Rütli.
J. Ainelu.
Ed. Schönberg.

Märkus: Et aruanne Seltsi majandusliku seisukorra kohta tõsioludele lähedasema pildi annaks, tunnistas A. E. S-i juhatus tarvilikuks ning otsustas osa Seltsi varandusi 1926. aastal ümber hinnata (kirjastusladu arvestada oma hinnaga, raamatukogu [vahetusekssemplarid] aktivast kustutada jne.), samuti deebitoride arvel saadaolevad toetajaliikmete kohustused kanda lootuseta võlgadeks, et bilanss vabaneks kahtlastest summadest, kuid seejuures toetajaliikmete vastu nõudmistest mitte loobuda, vaid Seltsi huvide kaitseks edaspidi kõiki seaduslikke abinõusid tarvitada.

VI.

1926. aasta eelarve.

1. Kulud.

1. Murdeuurimiseks:		
a) Stipendiumid — 35 kuud à 7.000 mk.	245.000.—	
b) Murdejuhtide palkamis. Tartu	15.000.—	
c) Materjalid ja fonograafirullid	24.000.—	
d) Toimkonna juhatus	20.000.—	
e) Tehniline tööjõud	36.000.—	
f) Ettenägemata kuludeks	10.000.—	350.000.—
2. Ajakiri „Eesti Keel“:		
a) 8 numbri trükikulud	160.000.—	
b) Honorarid	60.000.—	
c) Sekretäri tasu 8 n-riit à 3000 m.	24.000.—	
d) Ekspeditsioon, brošeerim. jne.	10.000.—	254.000.—
3. Liivlaste arvel (toetused ja kirjastus)		20.000.—
4. Kirjastuseks (aruanne jne.)		20.000.—
5. Asjaajamis-kulude arvel:		
a) Palgad 1926. aastal	65.000.—	
b) Asetäitja tasu 1925. a. eest (asj. haiguse p.)	10.000.—	
c) Kantseleikulud ja telefon	20.000.—	
d) Reklaami-kuludeks	15.000.—	
e) Korter, küte, valgustus jne.	24.000.—	134.000.—
6. Inventari muretsemis. (kapp fonogr.-rullidele)		30.000.—
7. Nimede-eestistamise toimkonnale		5.000.—
8. Stipendium „Soome-Eesti iseseisvuse välja- kuulutamise aastapäeva mälestamise kapita- list“ soome keele õppimiseks		12.000.—
9. Ettenägemata kuludeks		15.000.—
	<u>Kokku</u>	<u>840.000.—</u>

2. Tulud.

1. Liikmemaksust (100 liiget à 100 mk.) . . .	10.000.—
2. Kirjastusest („Eesti Keele“ tellimised, müük ja muu kirjastus)	130.000.—
3. 0/00 „Soome-Eesti iseseisvuse väljakuulutamise aastapäeva mälestamise kapitalist“ stipendiumiks	12.000.—
4. Loodetav riigitoetus	400.000.—
5. Muud tulud ja loodetavad toetused:	
1) Muud tulud ja 0/00 jooksvatelt arvetelt jne.	138.000.—
2) Puudujääki (loodetavad toetused Ülikoolilt jne.)	150.000.—
	K o k k u 840.000.—

Märkus: Soome-eeesti sõnaraamatu kirjastamise kulud endised (vt. 1925. a. eelarve).

VII.

Seltsi liikmed 1924—1925.

1. Auliikmete nimestik.

Kettunen Lauri, prof. (valitud 1. II 1925).

2. Tegeviikmete nimestik¹.

1. Ainelo Elli, õpetaja	23. Jänes Harald, phil.
2. Ainelo Jaan, õpetaja	24. Jürgen Alice, phil.
3. Anderson Emilie, phil.	25. Jürgens Adele, phil.
4. Andresen Hans (1925)	26. Kalja Ella (1924)
5. Angeria Alexander, phil.	27. Kampmann Mihkel, õpetaja
6. Anni August, mag. phil. (1924)	28. Karopun Taavet, ph. (1924)
7. Anton (Raielo) August, phil.	29. Karu Alice, phil. (1924)
8. Arike Juhan, phil.	30. Karu August, agr. (1924)
9. Blaubrük (Arumaa) Peeter, ph.	31. Kask Arnold, phil.
10. Eero August, õpetaja	32. Kasvandik Hildegard, phil.
(1924)
11. Eisen M. J., professor	34. Kenkman Rudolf, phil.
12. Ernits Villem, mag. phil.	35. Kesa Karl, phil. (1924)
13. Eslas August (1924)	36. Kettunen Lauri, prof.; 1925. a.
valitud auliikmeks
14. Herodes Marta, phil.	37. Kettunen Hilja, lektor (1924)
15. Holberg Selma, phil.	38. Kinger Elisab., phil. (1925)
16. Ilmaste (Brindfeldt) Hugo, ph.	39. Klein Herman, phil.
17. Irt Ksenia, phil.	40. Kruus Albert, phil. (1925)
18. Jakobson Helmine, phil.	41. Kurfeld Auguste, phil.
19. Jakobson Mart, õpetaja	42. Kurgvel Ksenia, phil.
20. Janno Richard, phil.	43. Kõpp Joh., professor
21. Johanson Anna, phil.	
22. Jõgever Jaan, prof. († 1924)	

¹ Liikmed, kes on Seltsi kuulunud ainult ühe l aruandeaastal, on tähistatud vastava aastaarvuga.

44. Laan Aleksander, õpetaja
45. Laarman Hilja, phil.
46. Laarman Jaan, ph. († 1925)
47. Lepik Mart, phil.
48. Lind Siegfried, med.
49. Link Aliide, phil.
50. Loorits Oskar, mag. phil.
51. Mark Julius, professor
52. Mattin Emilie, phil.
53. Meissaar Aug., phil. (1925)
54. Meikop Kristjan, phil.
55. Mihhels Karl, phil.
56. Mihkelson Helene, phil.
57. Millerson Alfred, phil.
58. Mitt (Vaigla) Aleksander, ph.
59. Moora Harry, mag. (1924)
60. Mundström (Mugasto) Helene,
phil.
61. Muuk Elmar, phil.
62. Mägiste Julius, mag. phil.
63. Mölder Helene (1924)
64. Nurm Ernst, õpetaja
65. Nurm Klaara, õpetaja
66. Oder Nikolai, phil. (1924)
67. Osman Hilda, mag. phil.
68. Palm August, phil.
69. Parmas Oskar, phil.
70. Parts Karl, Riigikohtu esim.
71. Pervik Jenny, phil. (1925)
72. Pitsar Dagmar, phil.
73. Pärt Linda, phil.
74. Päss Elmar, phil.
75. Pürkop Helmut, phil.
76. Radik Erika, phil.
77. Raud Aug., õpet. (1924)
78. Reisman Aleksei, phil.
79. Riisberg Alma, phil.
80. Roos Jaan, õpetaja
81. Rõks Julie, mag. phil.
82. Saar Marie, phil.
83. Saareste Albert, professor
84. Saareste Elmerice-Viola, jur.
85. Saarissoo Jaan (1925)
86. Saarva Amanda, õpetaja
87. Sander Marie, phil.
88. Santluk Aliide, phil. (1925)
89. Schmidt Hans, phil.
90. Schönberg Eduard, õpetaja
91. Sirk Herman, phil. (1925)
92. Soll Johan, õpetaja
93. Soodla Marta, phil.
94. Soom Rosalie, phil.
95. Suik Alfred, phil.
96. Susi A., jur. (1924)
97. Sööt Bernhard, phil. (1925)
98. Sööt K. E., kirjanik
99. Tamm Ann, õpetaja
100. Tamm Juhan, õpetaja
101. Tedder Julie, phil. (1925)
102. Teder Marie, phil.
103. Tedre Mihkel, phil.
104. Tiitsmaa Aleks., phil. (1924)
105. Tohvelmann Helmi, phil.
(1924)
106. Torrim Ilse, phil. (1925)
107. Tõlp Juhan, phil. (1925)
108. Univer Aleksandra, phil.
109. Vaas Theodor, phil.
110. Vahkal Anna, phil. (1924)
111. Veski J. V., lektor (1924)
112. Virányi Elemér, lektor
113. Voolaine Paul, phil.
114. Väinaste Johan, mag. phil.
115. Õispuu Emilie, med. (1925)

3. Toetajaliikmed.

Akad. Emakeele Seltsi toetajaliikmetest (vaata nimekiri Akad. Emakeele Seltsi aastaraamatuis I—IV, 1920—1923) on oma kohustused lõplikult täitnud kuni 15. II 26. a.:

1.	J. Temant, ühekordselt	1921. a.	5.000, —
2.	A/S. „Kauba Pank“, Tartus	1921. a.	25.000, —
3.	„Atlanta“, Tallinnas	1921. a.	50.000, —
4.	J. Sihver	1922. a.	10.000, —
5.	A/S. „Balti Päästeselts“	1922. a.	50.000, —
6.	J. Zimmermann	1924. a.	25.000, —
7.	J. Laidoner	1925. a.	25.000, —
8.	K. Maurits	1925. a.	50.000, —
9.	O. Rütli	1925. a.	50.000, —
10.	„J. Puhk ja Pojad“	1925. a.	50.000, —
11.	A. Tuberg	1925. a.	50.000, —
12.	K. Lüüs	1926. a.	50.000, —
13.	H. Siimer	1926. a.	25.000, —
14.	F. Karlson	1926. a.	25.000, —

Antud kohustused on vastavate palvete põhjal kustutatud järgmistel toetajaliikmeil ja need kustutused on Ak. Emakeele Seltsi peakoosolekute poolt ühes aruandega kinnitatud:

1.	„Eestimaa Import-Export“ A/S.	1924. a.	30.000, —
2.	„Kosmos“ A/S.	1925. a.	30.000, —
3.	K/ü. „Kool“	1925. a.	50.000, —
4.	A. Andevei (†)	1925. a.	40.000, —

Osaliselt on oma kohustusi Seltsi vastu täitnud toetajaliikmed:

1. Assmann, E.	7. Kangro, Fr.
2. Devid, R.	8. Kuusik, E.
3. Imelik, A.	9. Laur, J.
4. Jukk, P.	10. Laussen, R.
5. Jänes, M.	11. Lender, V.
6. Kallas, J.	12. Lepp, K.

13. Linde, A. pr.	25. Simsivart, R.
14. Linqvist, G.	26. Sisask, J.
15. Mutsu, T.	27. Sitska, V.
16. Mäns, B.	28. Tõnisson, H.
17. Parik, J.	29. Uibopuu, A.
18. Pedel, A.	30. Vachmann, K.
19. Päts, K.	31. Vinnal, H.
20. Rank, R.	32. Virro, F.
21. Reinthal, J.	33. Zimmermann, O.
22. Rumberg, J.	34. „Kaart ja Pedel“
23. Sepp, Joh.	35. „Kevend, Holst ja Ko“
24. Simsivart, A. pr.	36. „G. Pihlakas ja Pojad.“

Märkus: Eelpool-toodud nimestikkudes mitte esinevad toetajaliikmed ei ole seni veel oma lubaduste täitmisele ühel või teisel põhjusel asunud või saanud asuda.

VIII.

Ettekannete loend.

- Ainelo J. Eesti keeleõpetuse terminoloogiast, prot. № 42 ja 43, 14. IX ja 30. IX 1924.
- Eisen M. J. Eesti keelest kadunud, saksa keeles püsinud eestikeelsed kohanimed, prot. № 40 ja 41, 5. X ja 26. X 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 67).
- „ Kreutzwald ja keeleküsimus, prot. № 47, 26. IV 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 49).
- „ Stahl, kalev ja kurat, prot. № 45, 22. II 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 35).
- Taara-nimedest, prot. № 36, 24. II 1924.
- Jakobson M. Võõraid kõnekäände eesti keeles, prot. № 38, 6. IV 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 55).
- Kettunen L. *riist* ja *ristjatse'* sõnade seletused, prot. № 41, 26. X 1924.
- „ Sõnalõpuliste konsonantide ajaloost, prot. № 36, 24. II 1924.
- „ *valge*, sm. *valo*, *valaistaa* sõnade etümoloogilisest vahikorrast, prot. № 39, 27. IV 1924.
- Lepik M. Ettepanekuid meie õigekirjutus-oskuse tasapinna tõstmiseks, prot. № 46, 22. III 1925.
- Loorits O. Kõrge *e*, *o*, *ö* transkribeerimisest kirjakeeles, prot. № 50, 15. IX 1925.
- „ Viruskundra, prot. № 50, 15. IX 1925.
- Manninen I. Ethnographica - etymologica, prot. № 49, 25. X 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1926, lk. 13).

- Manninen I. Setu matusekombeist, prot. № 37, 9. III 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 10).
- Muuk E. Häälikuseaduslikkus ja analoogilisus meie õigekeelsusnähtuste hindamismöödupuuna, prot. № 44, 1. II 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 1).
- „ Kolmanda välte märkimisest kirjas, prot. № 49, 25. X 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 123).
- Mägiste J. Etümologiseerimiskatseid, prot. № 40, 5. X 1924 (osalt ilmunud „Eesti Keeles“ 1925, lk. 112).
- „ Etümoloogiaid, prot. № 37, 9. III 1924 (osalt ilmunud „Eesti Keeles“ 1924, lk. 85).
- „ Mõni sõna lastekeelest, prot. № 35, 10. II 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 1).
- „ Paarist haruldasemast eesti verbitüübist, prot. № 48, 4. X 1925.
- „ Rõhutu silbi $h > j$ häälikseadusest, prot. № 39, 27. IV 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 68).
- „ Uusimast keeleuuendusest, prot. № 46, 22. III 1925.
- Päss E. Liitsõnalisi kohanimesid Sangastes, prot. № 45, 22. II 1925.
- Saarest A. Käe, sii, prot. № 50, 15. IX 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 119).
- „ *lausa* ja *naarits* sõnade etümoloogiad, prot. № 42, 14. IX 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 83).
- „ 1924. a. murdekogumise üldaruanne, prot. № 47, 26. IV 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 82).
- „ Ülevaade Seltsi murdekorjamistööst aastal 1923, prot. № 38, 6. IV 1924 (vt. „Eesti Keel“ 1924, lk. 60).
- Voolaine P. Lutsi maarahva praegusest seisukorrast, prot. № 48, 4. X 1925.
- Väinaste J. Metateesi nähtustest eesti keeles, prot. № 47, 26. IV 1925 (vt. „Eesti Keel“ 1925, lk. 89).
- Wiget W. Germaani \bar{e}^1 algsosome laenudes, prot. № 41, 26. X 1924.

Akadeemilise Emakeele Seltsi

toimetusel ja kirjastusel ilmunud

raamatute nimestik 1926. a.

Sugunimedele eestistajatele ja muutjatele pakub täielikku ülevaadet nimede-eestistamise tähtsusest ja annab tarvilikke juhtnööre raamat:

1. **Eestlasele eesti nimi.** Sisaldab järgm. kirjutused: Eessõna. Eestlasele eesti nimi. O. Kallas, Kas oleme küpsed? M. J. Eisen, Sugunimedele tekkimine. V. Ernits, Nimede muutmine kultuuriloolisena nähtusena. G. Suits, Nimede muutmine Rootsis. Hilja Kettunen, Teile, kellele päralt on tulevik. K. E. Sööt, Omad sepad (luuletus). J. Aavik, Missuguseid nimesid ja mispärast tuleks muuta. A. Saareste, Ka ristinimed eestilisemaks! O. Loorits, Eesti perekonnanimede kirjutamisest. V. Eestivere, Külalise võrdlus. „Academicus“, Kiri lahe tagant. L. Kettunen, Nimede valik ja soetamine. Nimede muutmise talituse teadaanne. Hind 50 marka.
2. **15.000 uut sugunime.** Tarvilik raamat kõigile nimeeestistajaile uue perekonnanime valikul. Hind 50 mk.
3. **Nimede valik ja soetamine.** Iga nimeeestistaja võib selle raamatu abil kerge vaevaga omale uue, meeldiva ja omapärase nime ise luua. Hind 35 mk.

Talitus saadab tellijatele postikuludeta kõik raamatud välja, kui talitusele saadetakse raamatu nimihind kas rahas või postmarkides — aadressil: Tartu, Ak. Emakeele Selts.

Hõimrahvaste sõpradele ja sugulaskeelte õppijatele vajalised ning soodsail tingimustel omandatavad käsiraamatud on:

1. **Esimene liivi lugemik.** Hind 30 mk.
2. **Teine liivi lugemik.** „ 40 „
3. **Kolmas liivi lugemik.** „ 25 „
4. **Neljas liivi lugemik.** „ 25 „

Neis liivikeelseis raamatuis käsitletakse paljukannatanud liivi hõimukese praegust elu-olu hõimlaste omade jutustuste järgi ja tuuakse pilte nende minevikust. Ükski eesti ning sugukeelte õppija ja hõimuaate sõber ei jäta neid lugemikke ostmata.

Üle lahe asuva suurema sugurahva keelega tutvunemiseks on algajatele kõige kohasem. soome muinasjuttude kogud:

1. **Valkea käärme, M. Nurmik.** Hind 30 mk.
2. **Kaksoisten seikkailut, M. Nurmik.** Hind 30 mk.
3. **Kultarukki, M. Nurmik.** Hind 25 mk.

Neis raamatuis on lugemispalad eriti kerged; raskemad sõnad on varustatud eestikeelse tõlkega. — Õppige soome keelt!

Koolidele suuremal arvul tellimisel kõigi Akad. Emakeele Seltsi väljaannete pealt hinnaalandust 15⁰/%.

Muud väljaanded:

1. **Seto lugõmik I.** Hind 50 mk.
2. **Kodotulõ** (Seto lugõmiku II osa). Hind 75 mk.

Pilte Setumaast, rahvast ja selle elust-olust nüüd ja minevikus. Raamatud on heal paberil ja rikkalikult ülesvõtetega varustatud. Need väljaanded, ka oma odavuse tõttu, on ehtsad rahvaraamatud!

3. **A. E. S-i Aastaraamat I (1920).** Hind 30 mk.
4. — „ — **Aastaraamat II (1921).** „ 40 „
5. — „ — **Aastaraamat III (1922).** „ 50 „
6. — „ — **Aastaraamat IV (1923).** „ 50 „

Ak. Emakeele Seltsi aastaraamatud annavad täieliku ülevaate Ak. Emakeele Seltsi tegevusest ja Seltsi teaduslikkudel koosolekutel arutatud küsimustest.

7. **Valik eestikeelseid grammatilisi oskussõnu.** Hind 25 mk. Haridusministeeriumi poolt koolidele soovitatud. Saada piiratud arvul (äratrükina ajakirja „Eesti Keel“ 1925 aastakäigust).
-

Pealadus: 1) A. Saareste, Vigala murde peajooned. Hind 80 mk.

2) K. Stalte, Livo lölöd. Hind 40 mk.

Trükis: 1) Mag. J. Aaviku ja mag. J. Mägiste soome-eesti sõnaraamat.

2) Setukeelne Uus-Testament.

Hinnaalandust kõigilt Ak. Emakeele Seltsi kirjas-tusel ilmunud raamatuilt Seltsi liikmetele 20⁰/₀; raamatu-kogudele ja koolidele 15⁰/₀; üliõpilastele „Eesti Keele“ 1922, 1923, 1924 ja 1925 aastakäigult 20⁰/₀, teistelt Seltsi väljaandeilt 10⁰/₀.

Akadeemilise Emakeele Seltsi

väljaandel ilmuv

keeleteaduslik ajakiri

„EESTI KEEL“

(V AASTAKÄIK)

jätkab 1926. a. ilmumist suurendatud kujul, aasta kohta 8 numbrit, à 32 lk., kokku 256 lk. Üksikuid numbreid talitus müügile ei saada.

Ajakiri „Eesti Keel“ seab omale ülesandeks süven-dada eesti keele tundmist, avaldades selt alalt teaduslikke uurimusi, aidates lahendada praktiliskeelelisi küsimusi ning tutvustades lugijaid keele alal ilmunud kirjandusega.

PE ^A 446 5

„Eesti Keeles“ on seni kirjutusi avaldanud: mag. A. Anni, prof. A. R. Cederberg, prof. M. J. Eisen, üliõp. S. Holberg, õpet. M. Jakobson, üliõp. R. Janno, üliõp. H. Jänes, üliõp. A. Jürgens, õpet. H. Kasvandik, prof. L. Kettunen, üliõp. Ks. Kurgvel, mag. O. Loorits, dr. phil. I. Manninen, prof. J. Mark, üliõp. H. Mihkelson, üliõp. E. Muuk, mag. J. Mägiste, prof. Heikki Ojansuu, mag. H. Oras, mag. H. Osman, üliõp. O. Parmas, mag. Aarni Penttilä, õpet. A. Ploompuu, Ülik. raamatuk. juhataja Fr. Puksov, üliõp. L. Pärt, üliõp. H. Pürkop, õpet. A. Raud, õpet. A. Riisberg, prof. A. Saareste, üliõp. M. Sakson, üliõp. M. Sander, prof. A. M. Tallgren, üliõp. A. Tiitsmaa, mag. Y. H. Toivonen, üliõp. Dm. Tsvetkov, õpet. A. Univer, üliõp. T. Vaas, prof. Max Vasmer, prof. W. Wiget, mag. J. Väinaste, mag. J. Rõks, üliõp. A. Vaigla (Mitt) j. t.

„EESTI KEELE“ erilisana ilmub

alates 1925. aastast

kogu kõige vanemaid eestikeelseid tekste pealkirjaga:

„Eesti kirjakeele vanemad mälestised“,

prof. A. R. Cederberg'i ja prof. A. Saareste toimetusel.

„Eesti Keele“ tellimishind sisemaale on 250 marka, väljamaale 300 mk. aastas. — Tellimine on võimaldatud ka poole aasta kaupa.

„Eesti Keele“ I (1922. a.), II (1923. a.), III (1924. a.) ja IV (1925. a.) aastakäik on saadaval ainult brošeeritult à 250 mk. (väljamaale 275 mk.).

Tellimisi võtavad vastu kõik Vabariigi postiasutised ja talitus: **Tartus, Gildi tän. nr. 8** (postkast 12).

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

1 0100 00380314 1